

LLENGUA I DIALECTE, NACIONALITAT I REGIO

PER AINA MOLL

Sortim d'un llarg període d'UNIFORMITAT forçada, teòrica i pràctica, durant el qual el sol fet d'admetre l'existència de diferències importants entre els espanyols era considerat com a signe de separatisme i de subversió. Això obligava a certes deformacions de la realitat; en la formació dels nostres ciutadans, que han produït una enorme confusió que encara ara patim.

Un dels aspectes d'aquesta confusió es manifesta en les qüestions lingüístiques. Hem parlat sovint d'aquells llibres de text que, si bé posaven el català a la llista de llengües romàniques, afirmaven després categòricament que a Espanya hi havia una sola LLENGUA, l'espanyol, i que tota la resta eren "variedades dialectales". Ha costat molts d'anys de polèmiques, de cites de la "Real Academia Española", de classes no oficials de la nostra llengua i d'esforços de tota casta, per arribar a tenir una considerable quantitat de mallorquins —no sabem quin percentatge— que comprenen clarament que a Espanya hi ha diferents llengües, formades cada una d'elles per un conjunt de dialectes, i que això que parlem a Mallorca és un dialecte del CATALÀ, i ni més ni menys important que altres dialectes de la mateixa llengua, com per exemple el barcelonès, mentre que a Valladolid parlen un dialecte d'una altra llengua —l'espanyol o castellà—, que no és ni més ni menys important que el que parlen a Madrid.

Però hi ha un altre aspecte de la nostra formació en què la confusió és més encara: el de les nocions d'Estat, nació i regió. S'ensenyava exclusivament que Espanya era "una

unidad de destino en lo universal", formada per diverses regions que agrupaven o no diferents províncies. Així, Catalunya era una regió formada per quatre províncies, i les Balears eren una altra regió constituïda per una única província.

Aquests darrers mesos hi ha hagut, naturalment, una certa clarificació d'aquests conceptes, però molt insuficient i determinada en general per la ideologia del qui la intenta. S'ha fet de cada dia més normal parlar de "l'Estat espanyol", dels "pobles que formen l'Estat espanyol"; fins i tot hem sentit per la TVE qualche al·lusió a les "nacionalitats o quasi nacionalitats" del nostre Estat. La majoria dels partits polítics parlen també en plural de les "nacionalitats i regions". Ara bé, les divergències comencen a l'hora de determinar quines són aquestes nacionalitats. Sembla que hi ha un acord quasi general, favorable per l'existència de passats Estatuts, a considerar com a "nacions" Catalunya (entesa com les quatre províncies catalanes), Euskadi i Galícia; el País Valencià troba dificultats per al seu reconeixement, i l'entitat dels Països Catalans és defensada apassionadament per uns i rebutjada pels altres amb la mateixa passió. Hi ha gent que proclama la necessitat de reivindicar la personalitat del poble de les Illes i la seva autonomia, i que reconeix que la nostra llengua i cultura és la mateixa de Catalunya i València, però que no admet l'entitat "Països Catalans" perquè pensa que l'allunyament produït per les circumstàncies històriques i econòmiques ha fet que en la situació socio-política actual siguin entitats diferents; addueixen també que "no hi ha consciència popular de Països Catalans".

El tema és complex en l'aspecte polític, però simple al meu entendre com a FET. Es ben clar que existeix una unitat lingüística i cultural, determinada per uns fets històrics —i afeblida després per uns altres fets històrics—, que correspon al domini de la nostra llengua i que solem denominar ara amb el nom de Països Catalans. Tant Catalunya com València i les Illes formen part d'aquesta unitat. Si Catalunya és una "nació", les Illes només poden ésser considerades de dues maneres: o bé com a integrades dins aquesta nació, o bé formant "una altra nació" diferent. Seria aberrant considerar (com semblen fer molts) que Catalunya és una nació, Euskadi una altra, Galícia també, i en canvi les Illes, València i tota la resta d'Espanya constitueixen una única nació, diferent de les altres tres. Seria com considerar que el català és una llengua diferent de l'espanyol, però que només és allò que es parla a Catalunya, mentre que la parla de les Illes i la de València són "dialectes de l'espanyol". Es ben clar per a mi que València i les Illes són regions, però no regions de Castella, sinó dels Països Catalans. I Catalunya és una altra regió de la mateixa entitat "nacional" o "cultural". Això és simplement un fet, una realitat, i hauria d'ésser acceptat com a tal, independentment de qualsevol opció política.

No val adduir la manca de consciència popular d'aquesta realitat, perquè el gran increment de tal consciència que s'ha produït en molt poc temps a València i a les Illes demostra que la seva manca era deguda únicament a unes circumstàncies històriques que l'han ofegada durant

molt de temps. Val a dir que d'una manera molt rudimentària si que existia: els mallorquins han distingit sempre entre la gent de les illes (de cada illa) i "catalans", "valencians", "forasters" i "estrangers": és a dir, distingien d'una manera matissada les diferents "regions" de la nostra comunitat, i agrupaven en una sola denominació tots els castellano-parlants i en una altra tota la resta de la Humanitat.

Existeix una entitat que són els Països Catalans, i de cada dia la seva existència es farà més evident; d'això n'estic ben convençuda.

Ara bé, aquesta realitat és susceptible de múltiples enfocaments polítics, des d'una solució unitària per a "tots els pobles i nacionalitats de l'Estat espanyol" fins a la disgregació total (Mallorca com a territori independent), passant per tota una gamma de solucions federatives. Ja sabem que hi ha molts d'Estats plurinacionals, i nacionalitats dividides entre diferents Estats. Que cadascú prengui honestament posició i defensï pacíficament la solució que consideri més adequada, partint d'uns fets objectius: que Balears i Pitiüses són un grup d'illes (cadascuna amb particularitats pròpies), integrades lingüísticament i culturalment dins una entitat superior —els Països Catalans— que des de fa segles (amb l'exclusió d'una regió, l'anomenada Catalunya-Nord) forma part del conglomerat de pobles anomenat Espanya o Estat Espanyol. Es a partir d'aquesta realitat objectiva que hem d'obrir, col·lectivament i democràticament, el camí d'una nova etapa històrica.

OCCITANIA SE MOR (I)

Potsar la majoria de mallorquins no han sentit parlar mai d'Occitània. Només qualcun, que hagi estudiat una mica de Filologia, deu saber que entre les llengües romàniques hi ha l'"occità", que és una llengua que es parla pel terç sud de França, o qualcun altre que s'hagi interessat per la problemàtica de les nacions oprimides pot haver descobert que hi ha una altra nació veïnada de la catalana que també és impedida de governar-se ella mateixa, que també durant molts d'anys ha vist perseguida la seva llengua, que encara ara és víctima de l'imperialisme de les forces capitalistes d'una nació estrangera, que l'han colonitzada al màxim, el mateix imperialisme que manté artificialment separades Euskadi Nord d'Euskadi Sud, Catalunya Nord dels altres Països Catalans... Occitània: vet aquí una nació de 12 milions d'habitants, dels quals només un 10 per cent és a l'actualitat capaç de parlar la seva llengua autòctona —molt semblant al català—, una nació que ocupa la tercera part del territori de l'actual Estat Francès. Una nació que, si no hi ha una ràpida reacció per la supervivència, se mor...

Aprofitant la meua estada al CIEMEN d'aquest agost darrer, del qual ja els he parlat en ocasions anteriors, vaig tenir també una conversa amb en Peire Lagarda, intel·lectual occità que va venir a explicar-nos la situació del seu país. Ell em va contar tot això que, més o manco resumit, transcriu a continuació, i que, per la seva extensió, he repartit en dos fragments que els oferiré separatament.

—QUINA ES LA SITUACIÓ LINGÜÍSTICA ACTUAL D'OCCITÀNIA?

Des del punt de vista lingüístic, hi ha actualment a Occitània un doble moviment: un moviment de desaparició de la llengua al nivell de la població del camp, que fins ara ha emprat i parlat la llengua occitana. Es continua parlant, però són homes de 70 i més anys els qui l'usen normalment. Els altres, més joves, la parlen de vegades amb els seus pares, de vegades amb els seus amics, però no n'és la llengua normal de les relacions. A poc a poc, si això continua així, desapareixerà del tot la gent que parla occità normalment. I de l'altre costat,

hi ha una reconquesta de la llengua occitana al nivell de l'escola: hi ha la possibilitat d'ensenyar un poc d'occità a l'escola primària, al liceu, al col·legi i a la facultat. Hi ha joves occitans que aprenen l'occità al liceu, tres hores cada setmana; no és molt, però és una possibilitat de no perdre la llengua completament, perquè així hi ha joves que la coneixen perfectament i, encara que no la parlen a casa seva —sols ho fan a les classes d'occità—, després poden presentar-la com a segona llengua del batxillerat. L'any passat, a totes les acadèmies d'Occitània, hi hagué devers 8.000 joves que varen passar l'occità al batxillerat. Hi ha una possibilitat de reconquesta del castat intel·lectual.

—I NO CREIS QUE HI HA EL PERILL QUE D'AQUI A UNS ANYS S'APRENGUI L'OCCITÀ JA COM NOMES UNA LLENGUA DIGUEM FOLKLORICA, MORTA? QUE MOLTS DE JOVES SAPIGUEN OCCITÀ, PERO SIMPLEMENT COM A RECORD D'UNA CIVILITZACIÓ A LA QUAL HAN PERTANGUT ELS SEUS AVANTPASSATS, MORTA JA PER A ELLES?

Sí, és un perill greu que coneixem tots. Però crec que hi ha una cosa segura: els joves seriosos no volen sentir parlar de folklore; és segur, per tant, que per aquest costat no hi haurà cap classe de folklorització. Però una cosa és certa: si no podem ensenyar normalment l'occità començant per l'escola maternal, a cada classe amb el mateix percentatge del francès —50 per cent de l'un i de l'altre—, és possible que a poc a poc l'occità sigui una llengua que se parli entre gent que en tenguí ganes, però que deixi de ser una llengua d'ús normal com, per exemple, el català. És un perill que sigui una llengua simplement de cultura.

—I NO HI HA DINS OCCITÀNIA CAP TERRITORI ON LA SITUACIÓ SIGUI MÉS FAVORABLE?

Sí, tota la part de la muntanya: els Pirineus, el Massís Central pel costat de Rodès... No es pot dir que hi hagi una situació occitana uniforme. Hi ha indrets on l'occità ha gairebé desaparegut completament de la vida normal: totes les grans ciutats i també a poblets petits, no se sap per què. Però hi ha d'altres indrets on l'occità es parla encara correntment entre la gent gran, perquè els nins... És que s'ha d'entendre la situació: guanyar-se la vida a França només es pot fer en francès, i els pares tenen por que si ensenyen a parlar occità als seus fills o l'escola és en occità, llavors això els dificultarà per obtenir una feina o poder estudiar en ésser grans. De vegades, però, quan el fill ha passat tots els seus exàmens, n'hi ha que tornen amb normalitat a l'occità. El problema per a nosaltres, ara, és fer entrar l'occità a escola completament; i aquí és on hi ha una resistència més forta per part del Ministeri d'Educació Nacional.

La política del govern respecte de la llengua és una política d'unificació: un Estat ha de tenir una sola llengua. I és per això que totes les llengües de França han caigut dins una atenció menyspreativa, fins i tot dins l'esperit de la gent. Un bretó, un occità, un català, un basc, tenen la idea que la seva

llengua és inferior a la llengua francesa. És la feina de l'escola francesa, de la burgesia francesa, de l'exèrcit francès, de tot allò que a poc a poc ha fet entrar aquesta idea dins el cap de la gent. Amb la idea al costat d'això que la llengua francesa era la llengua NORMAL... Pensem en la revolució francesa: els revolucionaris francesos digueren que el francès era la "llengua de la llibertat", i per tant, dins la Revolució, dins la República, no hi pot haver d'altra llengua que la francesa.

—I QUINA ES LA POSTURA DELS PARTITS D'ESQUERRA RESPECTE D'AQUEST PROBLEMA?

Hi ha diferències. Almanco al sud de França, el Partit Comunista ha estat durant molts d'anys un partit centralitzador, tant com la UDR o els altres partits de dreta o "nacionals". Però ara sabem que, almenys del costat del sud de França, el Partit Comunista comença a canviar una mica. La por del P.C. és veure l'autonomia demanada per totes les zones de França que no són completament franceses, i l'esclatament de l'Estat Francès. El partit Comunista és un partit unitari, centralista... Però comença a canviar perquè per Marsella, Montpeller, hi ha occitanistes dins el partit que treballen per fer comprendre la qüestió als comunistes.

Hi ha un partit que ha ajudat molt els occitanistes: el Partit Socialista Unificat (P.S.U.), que ha comprès dins la seva reflexió la importància de la reflexió occitana o bretona. Però com que és un partit que no té gens d'importància política dins França, ens ha estat útil només per dur les nostres inquietuds a gent de París que no eren occitanistes i fer-los entendre la nostra realitat.

El Partit Socialista de Mitterrand comença ara també a comprendre les posicions occitanes, per la raó simple que hi ha al cap del partit un bretó, un cors i un occità, que treballen tots tres a l'interior del secretariat nacional per intentar de fer entrar les idees de la possibilitat de l'existència normal d'Occitània, de Còrsega, de Catalunya. Això és important per a nosaltres i comença a fer canviar un poc la posició del Partit Socialista.

Es que la dificultat amb aquests partits era que reconeixien els drets occitans a ensenyar la nostra llengua i la nostra cultura a les escoles, sense posar-hi cap impediment. Però en passar a l'aspecte econòmic i polític, era impossible parlar-ne amb el P.C. Per a ells no hi havia colonialisme de París sobre Occitània, sinó que el problema era davant el capitalisme internacional. És per això que els joves occitans ara fan una anàlisi política d'esquerra, marxista, amb la lluita de classes com a motor de la reivindicació cultural i lingüística. Un jove occità d'ara no pot suportar la idea de salvar l'"occità" i fer perdre l'obrèr davant del capital. Lluitarà contra un capitalista encara que parli occità.

La idea que tenim és poder arribar un dia, a França, a una república federalista socialista, per l'estil de Iugoslàvia, amb una organització diferent del poble francès amb les seves nacionalitats.

JAUME CORBERA I FOU